

Ko hono ta'ofi 'o hano 'ave 'o ha tama ki tu'apule'anga

Kapau 'oku 'ave ha tama ki tu'a mei Aotearoa Nu'u Sila, kuo pau ke felotoi kotoa ki ai 'a e kau tauhi fānau fakalao kotoa pē 'o e tamá, kau ai 'a e kakai 'oku fakahingoa 'i ha 'Tu'utu'uni Tauhi Fānau ki he Ongo Mātu'á' (Parenting Order) pe 'Tu'utu'uni Tauhi Fānau ki ha Kau Tauhi Fānau' (Guardianship Order).

Ko ha maumau lao ia ke 'ave ha tama mei Aotearoa Nu'u Sila kapau 'oku:

- fepaki ia mo ha 'Tu'utu'uni Tauhi Fānau ki he Ongo Mātu'á' (Parenting Order)
- 'amanaki 'oatu ha hopo ki he fakamaau'angá 'oku kaunga ki ai 'a e tamá
- 'amanaki tohi kole atu ha tokotaha ki ha tu'utu'uni 'a e fakamaau'angá.

Ngaahi nāunau mo e sēvesi ke tokoni atu kiate koe

Ko ha tokotaha tauhi fānau (guardian) ko ha tokotaha lahi ia 'okú ne tokanga'i 'a hono ohi hake 'o ha tama.

Tohi kole ke ta'ofi hano 'ave 'o ha tama ki tu'apule'anga

Kapau 'okú ke faka'amu ke ta'ofi ha tokotaha mei ha'á ne 'ave ha tama ki tu'apule'anga mei Aotearoa Nu'u Sila, 'e lava ke ke tohi kole ki he Fakamaau'anga ki he Fāmilí (Family Court) ki ha 'Tu'utu'uni ke Ta'ofi Hano 'Ave 'o ha Tama' (Order Preventing Removal). 'E fakakaukau'i 'e ha fakamaau 'a ho'o tohi kolé kimu'a 'i ha'á ne fakahoko ha tu'utu'uni.

Kapau 'e tuku atu 'e he Fakamaau'anga ki he Fāmilí ha 'Tu'utu'uni ke Ta'ofi 'o Hano 'Ave 'o ha Tama', 'e 'ikai ngofua ke 'ave ha tama ki tu'apule'anga. 'E ta'ofi ai 'i heni ha tokotaha mei ha'á ne tohi kole atu ki ha paasipooti Nu'u Sila ma'á e tamá.

'E lava ke 'oatu ha fakatokanga ki he kau Polisi mo e kau ngāue 'i he kau'āfonuá kapau 'e feinga ha tokotaha ke 'ave 'a e tamá mei Aotearoa Nu'u Sila. Kapau 'okú ke fiema'u ke tuku atu ha fakatokanga ki he kau'āfonuá, 'e fiema'u ke ke fakahū ha 'Tohi Kole ki ha Fakatokanga Atu ki he Kau'āfonuá' (Border Alert Request) 'i he taimi te ke tohi kole atu ai ki ha 'Tu'utu'uni ke Ta'ofi Hano 'Ave 'o ha Tama'.

Kumi 'a e ngaahi foomu tohi kolé 'aki 'a ho'o:

- 'a'ahi ki he uepisaiti 'a e Potungāue ki he Fakamaau'angá (Ministry of Justice)
- telefoni ta'etotongi ki he 0800 224 733 'o kole ke meili'i atu hano tatau.

'E lava ke ke ma'u atu ha fale'i fakalao 'i ha fa'ahinga taimi pē

'E ala tokoni atu kiate ke talanoa mo ha loea ke mahino'i 'a ho'o ngaahi totonú kapau 'okú ke hoha'a fekau'aki mo hano 'ave 'o ha tama ki tu'apule'anga.

Kapau 'oku 'ikai ke ke fakapapau'i pe te ke kamata mei fē, 'a'ahi atu ki ho'omou Senitā Lao ki he Komiuniti'i (Community Law Centre) pe communitylaw.org.nz.

Ko hai 'e lava 'o tohi kolé

'E lava ha fa'ahinga tokotaha pē 'o tohi kole ki ha 'Tu'utu'uni ke Ta'ofi Hano 'Ave 'o ha Tama'. Ko e angamaheni, ko e kakai ko ia 'oku tohi kolé ko ha:

- mātu'a pe tauhi fakalao 'o e tamá
- mali pe hoa 'o ha mātu'a 'a e tamá
- kāinga (fāmilí pe ngaahi kaungame'a) 'o e tamá
- kau tauhi, pe kakai 'oku nau fetu'utaki faka'aho mo e tamá 'i he malumalu 'o ha 'Tu'utu'uni Tauhi Fānau ki he Ongo Mātu'á' (Parenting Order)
- tokotaha 'oku 'amanaki tohi kole atu ki ha 'Tu'utu'uni Tauhi Fānau ki he Ongo Mātu'á'.

Me'a 'e ala fakahoko 'e he Fakamaau'anga ki he Fāmilí

Ke ta'ofi ha tokotaha mei ha'á ne 'ave te'eki fakangofua ha tama ki tu'apule'anga, 'e lava 'e he Fakamaau'anga ki he Fāmilí 'o:

- to'o 'a e ngaahi paasipooti mo e ngaahi pepa folau 'a e tamá mo e tokotaha 'oku palani ke ne 'ave 'a e tamá ki tu'apule'angá
- tu'utu'uni atu 'e 'ikai lava ke 'ave 'a e tamá ki tu'a mei Aotearoa Nu'u Sila, 'o tatau ai pē 'i ha vaha'a taimi pau pe ko ha toki fakahoko 'e he fakamaau'angá ha tu'utu'uni 'a e fakamaau'angá 'e taha 'e taha
- tuku atu ha tohi taki (warrant) ke lava ai 'e he kau Polisi pe ko ha tokotaha ngāue ki he nofo fakasōsialé (social worker) 'o 'ave 'a e tamá ke nofo mo ha tokotaha te ne tokanga'i ia kae'oua kuo ngāue 'a e fakamaau'angá ki he keisí.

'E 'ikai lava ke 'ave 'a e tamá ki tu'apule'anga kapau 'e fakahoko 'e he Fakamaau'angá ha Tu'utu'uni

Kapau 'e fakahoko 'e he Fakamaau'angá ha Tu'utu'uni ke 'Ta'ofi Hano 'Ave 'o ha Tama', 'e 'ikai lava ke 'ave 'a e tamá mei Aotearoa Nu'u Sila 'e ha fa'ahinga tokotaha pē, kau ai 'a e tokotaha na'á ne kole 'a e tu'utu'uni.

Kapau 'okú ke fiema'u ke 'ave 'a e tamá ki tu'a mei Aotearoa Nu'u Sila 'i ha fa'ahinga 'uhinga pē, 'e ala tokoni ke ke fakahā atu 'eni 'i ho'o tohi kole ki ha 'Tu'utu'uni ke Ta'ofi Hono 'Ave 'o ha Tama'.

'E tu'u 'a e Tu'utu'uni ke Ta'ofi Hono 'Avé kae'oua kuo hoko 'a e ta'u 16 'o e tamá, pe ko ha tohi kole 'a ha tokotaha ki ha fakamaau ke ne kaniseli ia.

Kapau kuo 'osi 'ave 'a e tamá ia ki tu'apule'anga

Kuo pau ke ke ngāue 'i he vave tahá kapau 'okú ke hoha'a fekau'aki mo ha taha kuo 'osi 'ave ki (pe tauhi 'i) tu'apule'anga 'o 'ikai ha fakangofua ki ai.

Ko e Ma'u Mafai Pulé (Central Authority) 'a e fuofua feitu'u ke fetu'utaki ki ai 'i he malumalu 'o e Hague Convention pea te ne lava 'o tokoni atu kiate koe ke ke mahino'i 'a e ngaahi me'a ke ke fili mei aí.

Fetu'utaki ki he Ma'u Mafai Pulé 'i he Potungāue ki he Fakamaau'angá:

- Telefoni ki he 04 918 8800 (pe +64 4 918 8800 kapau 'okú ke 'i tu'a mei Aotearoa Nu'u Sila)

'Oku 'i ai 'a ho'o totonu ke ke ongo'i malu mo hao

Te ke lava 'o ma'u atu ha tokoni kapau 'oku 'ikai ke ongo'i malu mo hao 'a koe pe ko ha tokotaha kehe.

- Kapau 'oku tu'u 'i ha tu'unga fakatu'utāmaki 'a koe pe ko ha tokotaha kehe, 'i he taimi pē ko iá, telefoni ki he 111
- Vakai ki he justice.govt.nz/family-violence
- Vakai ki he areyouok.org.nz
- Telefoni ta'etotongi ki he 'Are You OK' 'i he 0800 456 450

Feitu'u ke ma'u mei ai ha tokoni

'I ho komiuniti'i

'E lava 'e he kau Kaiārahi (Kau Fakahinohino 'a e Fakamaau'anga pe Family Court Navigators), Kau Fokotu'utu'u Ngāue 'a e Fakamaau'angá mo e kau ngāue 'a e fakamaau'angá 'o tatakí koe 'i he taimi 'okú ke fakakaukau'i ai ha ngaahi fokotu'utu'u ki he tauhi fānau, ka 'e 'ikai lava ke nau 'oatu ha fale'i fakalao.

'E lava foki 'e he kau Kaiārahi 'o fakafehokotaki atu koe ki he ngaahi sēvesi tokoni ma'a e komiuniti'i 'i ho feitu'u.

Fetu'utaki:

- 'A'ahi atu ki ho'omou fakamaau'anga fakafeituu'u
- 'Īmeili ki he kaiarahi@justice.govt.nz
- Telefoni ta'etotongi ki he Potungāue ki he Fakamaau'angá 'i he 0800 224 733

Ngaahi kautaha ke tokoni'i koe

Citizens Advice Bureau

'Okú nau tokoni atu ke ke mahino'i 'a ho'o ngaahi totonú pea mo fakafonu ha ngaahi foomu.

- Telefoni ta'etotongi ki he 0800 367 222
- Vakai ki he cab.org.nz

Community Law Centre

(Senitā Lao ki he Komiuniti'i)

'Okú nau 'oatu ha tokoni fakalao ta'etotongi, fakapulipuli mo fakatāutaha ma'a e kakai 'i he kotoa 'o Aotearoa Nu'u Silá.

Vakai ki he communitylaw.org.nz

Family Services Directory

'Okú 'i ai ha'anau lisi 'o e ngaahi sēvesi tokoni 'oku nau faitokonia 'a e kāingá (fāmilí mo e ngaahi kaungāme'á) 'i he kotoa 'o Aotearoa Nu'u Silá. Ko e ngaahi sēvesi ko 'eni 'oku kamata pē me'i he nofo'angá 'o a'u ki he talatalaifalé (counselling).

- Telefoni ta'etotongi ki he 0800 211 211
- Vakai ki he familyservices.govt.nz/directory/

CCS Disability Action

'Okú nau 'oatu ha fakamatala mo ha tokoni ki he kakai 'oku 'i ai hanau faingata'a'ia fakaesino, pea mo honau kāingá (fāmilí mo e ngaahi kaungāme'á).

Fetu'utaki:

- Telefoni ta'etotongi ki he 0800 227 200
- 'Īmeili ki he info@ccsDisabilityAction.org.nz

The Ministry for Ethnic Communities (Ko e Potungāue ki he Ngaahi Komiuniti Fakamatalakali)

'Okú 'i ai ha'anau lisi 'o e ngaahi sēvesi tokoni, kau ai 'a e ngaahi kautaha 'oku tefito 'i ha ngaahi tui fakalotu, ke faitokonia 'a e ngaahi komiuniti fakamatalakali.

- Telefoni ta'etotongi ki he 0800 656 656
- Vakai ki he ethniccommunities.govt.nz

Talatalaifale

Ki ha tokoni fakapolofesinale ki he tu'unga lelei 'a e 'atama'i, pe ko ha ngaahi kaveinga fakafa'ituitui, fetu'utaki ki he:

- Need to Talk – Telefoni ta'etotongi pe text ki he 1737 pe vakai ki he 1737.org.nz
- Lifeline – Telefoni ta'etotongi ki he 0800 543 354 pe text ki he 4357
- Skylight – Telefoni ta'etotongi ki he 0800 299 100 pe vakai ki he skylight.org.nz

Ma'a e fānau mo e to'utupu

- What's Up – Telefoni ta'etotongi ki he 0800 942 8787
- Youthline – Telefoni ta'etotongi ki he 0800 376 633 pe text ki he 234

Kapau 'okú 'ikai ke ke ongo'i malu mo hao

- Vakai ki he areyouok.org.nz
- Telefoni ta'etotongi ki he 'Are You OK' 'i he 0800 456 450

Ki ha fakamatala lahi ange

- Vakai ki he justice.govt.nz/care-of-children
- Telefoni ta'etotongi ki he Potungāue ki he Fakamaau'angá 'i he 0800 224 733